

SPRAWOZDANIE Z OGÓLNOPOLSKIEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ „ZMIERZYĆ I ZROZUMIEĆ PRZESTĘPCZOŚĆ” OFIAROWANEJ PROFESOR BEACIE GRUSZCZYŃSKIEJ

Katarzyna Witkowska-Rozpara

Uniwersytet Warszawski

Instytut Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji

Katedra Kryminologii i Polityki Kryminalnej

Centrum Analiz Kryminologicznych UW

ORCID: 0000-0002-4729-4697

e-mail: kwitkowska-rozpara@uw.edu.pl

„Podstawowym celem nauk społecznych jest dostarczanie wiedzy, którą można zweryfikować”¹. To dzięki wiedzy, której używamy do badania zjawisk empirycznych, możliwe staje się ich wyjaśnianie, przewidywanie, a przede wszystkim – zrozumienie. Ten ostatni element cechuje specyficzna dwoista natura, która wynika z faktu, że nauki społeczne skupiają swoją uwagę na człowieku, jednakże sami badacze, będący obserwatorami, również stają się częściowo obiektem badań². Niezależnie od tego, który sposób rozumienia przyjmujemy – czy ten nawiązujący do koncepcji *verstehen*, czy też osadzimy komentowane pojęcie w nurcie predyktywnym³, nie ulega wątpliwości, że to właśnie zrozumienie danego zjawiska jest elementem niezbędnym do jego prawidłowych opisu i oceny.

Kryminologia jako nauka społeczna bada przestępczość jako określone zjawisko społeczne⁴, sytuowane w obrębie rzeczywistości społecznej⁵. Ta ostatnia jest zaś wielowymiarowa i dynamiczna, jednocześnie zaś obiektywno-subiektywna. Cechy te, razem z ograniczonymi możliwościami poznawczymi człowieka powodują, że także poznawalność rzeczywistości ma charakter ograniczony, zarówno pod względem przedmiotowym jak i podmiotowym⁶.

Przyjmując za J. Błachut, że przestępczość stanowi odsłonę pewnego wymiaru rzeczywistości społecznej⁷, zjawisko to, podobnie zresztą jak i samą rzeczywistość społeczną, cechuje ograniczona poznawalność. Opisywanie przestępczości w kategoriach ilościowych nastęrcza trudności, „bowiem tylko to, co dostępne empirycznie, jest możliwe do zmierzenia”⁸. Nie oznacza to jednak, że przeszkody, które wiążą się z mierzaniem przestępczości, powinny powstrzymać od tego rodzaju prób. Możliwe jest bowiem mierzenie „pewnego ujawnionego fragmentu rzeczywistości przestępczej”, która sama w sobie – podobnie jak rzeczywistość społeczna – jest złożona i wielowymiarowa⁹.

1 S. Juszczyk, *Badania jakościowe w naukach społecznych. Szkice metodologiczne*, Prace Naukowe UŚ. Pedagogika, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2013, s. 15.

2 Ibidem, s. 16, 18.

3 Ibidem, s. 18.

4 J. Błachut, A. Gaberle, K. Krajewski, *Kryminologia*, Gdańsk 2007, s. 19.

5 J. Błachut, *Problemy związane z pomiarem przestępczości*, Warszawa 2007, s. 22.

6 Ibidem, s. 23.

7 Ibidem, s. 33.

8 Ibidem, s. 36.

9 Ibidem, s. 36.

Opisywanie przestępczości, zarówno pod względem ilościowym jak i jakościowym, jest ważne nie tylko dla kryminologa. W perspektywie socjologicznej umożliwia umieszczanie przestępczości w kontekście różnych zjawisk społecznych – aprobowanych i piętnowanych – oraz pozwala na jej ocenę na tle innych problemów społecznych. W ujęciu politologicznym opisywanie przestępczości najczęściej pozwala postawić pytanie o to, czy państwo wywiązuje się z funkcji ochronnej, rozumianej m. in. jako zapewnienie bezpieczeństwa i porządku. Stwarza także sposobność do oceny efektywności organów wymiaru sprawiedliwości. W płaszczyźnie ekonomicznej umożliwia kalkulowanie strat wynikających bezpośrednio z czynów zabronionych oraz wydatków związanych z funkcjonowaniem podmiotów kontroli sformalizowanej¹⁰.

Jednak mierzenie przestępczości nie ogranicza się tylko do celów poznawczych, pozwalających na ocenę „jak jest”. Opisywanie analizowanego zjawiska zbliża nas do wyjaśnienia jego istoty, zrozumienia go, a w dalszej kolejności – do jego kontrolowania¹¹. Jest jednak ryzykowne, ale nie dlatego, że przedstawia jedynie określony, ujawniony odcinek zjawiska społecznego. Generuje niebezpieczeństwo innego rodzaju – oceny „wrywkowej”, dokonywanej przez pryzmat indywidualnych zachowań, konkretnych typów sprawców, czy „wybranych” rodzajów czynów. Ryzyko to wynika z faktu, że wiele pytań stawianych przez badaczy na temat przestępczości dotyczy indywidualnych, określonych postępowań. Takie podejście znajduje odzwierciedlenie także w sposobach gromadzenia i prezentowania wielu (choć, rzecz jasna, nie wszystkich) danych statystycznych¹². Tymczasem czynnikiem, który w istotnym stopniu kształtuje poczucie bezpieczeństwa osobistego i wpływa na ocenę ryzyka potencjalnej wiktylizacji dokonywaną przez jednostkę, jest nie wiedza o konkretnych przestępcach, typach czynów, czy ofiarach przestępstw, lecz wiedza dużo bardziej ogólna – o niebezpiecznych oraz bezpiecznych miejscach i społecznościach¹³. Jak zatem widać, mierzenie przestępczości, a w dalszej części jej opisywanie, nie jest zadaniem łatwym, a trudności wynikać mogą z wielu różnego rodzaju przyczyn – ograniczonych możliwości poznawczych, wykorzystywanych narzędzi czy nawet sposobu konstruowania pytań badawczych. Przeszkody te nie powinny jednak powstrzymać od aktywności badawczej w omawianym obszarze. Ich współwystępowanie skłania jedynie do pogłębionej, wyważonej, a nierzadko i ostrożnej refleksji – zarówno w płaszczyźnie przygotowywania procesu zbierania danych, ich rejestrowania, jak i dalszej analizy.

Świadomość trudności, które wiążą się z diagnozowaniem przestępczości oraz nieustająca potrzeba kontynuowania działalności badawczej w komentowanym obszarze stanowiły przedmiot zainteresowań uczestników ogólnopolskiej konferencji naukowej „Zmierzyć i zrozumieć przestępczość”, która odbyła się 7 października 2020 roku. Konferencja została zorganizowana dla uczczenia jubileuszu pracy naukowej profesor UW doktor habilitowanej Beaty Gruszczyńskiej, wieloletniej pracownicy naukowej Katedry Kryminologii i Polityki Kryminalnej Instytutu Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warszawskiego; w latach 2000-2016 kierowniczką Sekcji Analiz Statystycznych i Realizacji Badań, później Sekcji Kryminologii i Metodologii Badań Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości; kryminolożki, specjalistki w zakresie polskich i międzynarodowych statystyk przestępczości oraz badań wiktylizacyjnych i porównawczych; współtwórczyni Europejskiego Towarzystwa Kryminologicznego (European Society of Criminology) oraz członkini licznych zespołów eksperckich – m. in. EUROSTATU, Komisji Europejskiej w Programie Justice Liberty Security (JLS) oraz Rady Europy (Projekt CEPEJ).

Wydarzenie zostało zorganizowane przez Centrum Analiz Kryminologicznych Uniwersytetu Warszawskiego oraz Katedrę Kryminologii i Polityki Kryminalnej UW. Z uwagi na obostrzenia związane z zagrożeniem epidemiologicznym, konferencja została przeprowadzona w formule on-line, gromadząc uczestników z całego świata, a wśród nich wielu współpracowników oraz przyjaciół profesor Beaty Gruszczyńskiej. Konferencja została połączona z promocją książki *Zmierzyć i zrozumieć przestępczość. Tom jubileuszowy ofiarowany Profesor Beacie Gruszczyńskiej*, pod redakcją M. Niełacnej, P. Ostaszewskiego i A. Rzeplińskiego,

10 Ibidem, s. 11-12.

11 Ibidem, s. 12.

12 A.J. Reiss Jr., *Why are communities important in understanding crime?*, „Crime and Justice” 1986, t. 8, s. 1-2.

13 Ibidem.

która ukazała się nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego w roku 2020. Księga jubileuszowa przygotowana przez Katedrę Kryminologii i Polityki Kryminalnej, składa się z tekstów napisanych przez wybitnych przedstawicieli polskiej i międzynarodowej nauki, szczególnie z zakresu kryminologii.

Z uwagi na charakter konferencji, przy wyborze tematów wystąpień organizatorzy wydarzenia kierowali się zainteresowaniami badawczymi profesor Beaty Gruszczyńskiej. Konferencję zorganizowano w dwóch panelach tematycznych. Panel „Metodologia i praktyka badań kryminologicznych” nawiązywał niejako do pierwszych zawodowych kroków profesor Gruszczyńskiej, związanych początkowo z analizami statystycznymi polskiej przestępczości, prowadzonymi w Biurze Badań Problematyki Przestępczości. Z upływem czasu problematyka ta (zarówno na gruncie krajowym, jak i międzynarodowym) oraz metodologia badań kryminologicznych na stałe znalazły się w obszarze zainteresowań badawczych Jubilatki. Panel drugi – „Gender-based violence” – nawiązywał do niezwykle bogatego dorobku profesor Gruszczyńskiej w obszarze badań poświęconych przemocy interpersonalnej, w tym przemocy wobec kobiet.

Przed częścią merytoryczną konferencji głos zabrali: dr hab. Aneta Gawkowska – Dziekan Wydziału Stosowanych Nauk Społecznych i Resocjalizacji, prof. dr hab. Wojciech Pawlik – były Dziekan WSNSiR oraz prof. dr hab. Andrzej Rzepliński – Kierownik Katedry Kryminologii i Polityki Kryminalnej UW, którzy – składając profesor Gruszczyńskiej gratulacje z okazji jubileuszu pracy badawczej – podkreślali jednocześnie ogromną aktywność badawczą Jubilatki oraz jej głębokie zaangażowanie w utworzenie Instytutu Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji i jego dalsze prace, a także zasługi Jubilatki na polu naukowym, dydaktycznym oraz organizacyjnym. W swoich wypowiedziach oraz wspomnieniach zwracali szczególną uwagę na wyróżniające profesor Beatę Gruszczyńską serdeczność, życzliwość oraz swoistą otwartość badawczą, jako cechy rzadkie i niezwykle cenione.

W dalszej części konferencji głos zabrali goście zaproszeni do przedstawienia wystąpień w panelu tematycznym „Metodologia i praktyka badań kryminologicznych”. Pierwsze wystąpienie „Zabójstwa: co statystyki oficjalne mówią nam o czynach zabronionych z art. 148 kodeksu karnego” zaprezentowała dr Ewa Habzda-Siwiek z Uniwersytetu Jagiellońskiego. W swoim referacie prelegentka zwróciła uwagę na problemy związane z metodami gromadzenia oraz rejestracji danych statystycznych, ilustrując rozważania odniesieniami do czynu stypizowanego w art. 148 k.k. Referentka podkreśliła różnorodność w zakresie operowania kategoriami statystycznymi dotyczącymi zabójstw (także w obrębie jednego kraju między podmiotami odpowiedzialnymi za gromadzenie danych), zróżnicowanie w płaszczyźnie metod zbierania danych, odmienny poziom szczegółowości samych danych, jak również trudności związane z ich porównywaniem zarówno w płaszczyźnie krajowej, jak i międzynarodowej. W swoim wystąpieniu E. Habzda-Siwiek zwróciła także uwagę na problemy fragmentaryzacji danych statystycznych i ich „spłaszczenia”, które nie sprzyjają prawidłowemu opisowi zjawiska, a w konsekwencji utrudniają jego wyjaśnienie i zrozumienie.

Na utrudnienia związane z diagnozowaniem przestępczości w obszarze pozyskiwania danych – tym razem jakościowych – zwróciła z kolei uwagę dr hab. prof. UŁ, Renata Szczepanik w wystąpieniu „Badania w jednostce penitencjarnej. Uwagi o rzecznictwie badaczy (jakościowych)”. Nawiązując do refleksji naukowej Y. Jewkes, akcentowała problem tzw. rzecznictwa w badaniach, a więc określonych napięć, które towarzyszą roli, jaką odgrywa badacz środowiska więziennego; roli wiążącej się z koniecznością rozstrzygnięcia konkretnych wyzwań natury etycznej. Prelegentka zwróciła uwagę na różne perspektywy związane z realizacją badań w środowisku więziennym – oczekiwań badacza wobec badanych, oczekiwań samych badanych, czy wreszcie oczekiwań dotyczących wykorzystania („przydatności”) uzyskanych wyników badań. W podsumowaniu swojego wystąpienia wskazała, że badania jakościowe stawiają pytanie o to, czym rzecznikiem staje się badacz jakościowy i na ile przyjęta perspektywa wpływa na sposób prezentowania i interpretowania zgromadzonych rezultatów.

Na problemy związane z pozyskiwaniem danych dotyczących przestępczości zwrócili także uwagę prof. dr hab. Andrzej Siemaszko z Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości oraz dr Paweł Ostaszewski z Katedry Kryminologii i Polityki Kryminalnej UW oraz Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości. W swoim wystąpieniu „Ogólnopolskie Badanie Wiktyimizacyjne 2020 – wstępne wyniki” prelegenci odnieśli się do faktu, że

przestępczość cechuje ograniczona poznawalność, stąd jej mierzenie dotyczy jedynie określonego fragmentu rzeczywistości przestępczej – przestępczości ujawnionej. Tymczasem, jak trafnie podnosili referenci, pytanie o faktyczne rozmiary zjawiska przestępczości stanowi jeden z podstawowych problemów nurtujących badaczy zjawisk społecznych, w tym kryminologów, od co najmniej lat 20. XIX wieku. Oszacowanie rozmiarów przestępczości niezarejestrowanej, określanej najczęściej ciemną liczbą przestępstw, wydaje się kluczowe w perspektywie szacowania skali przestępczości rzeczywistej. Dlatego A. Siemaszko oraz P. Ostaszewski w swoim wystąpieniu zwrócili szczególną uwagę na rolę badań wiktyimizacyjnych, omawiając tendencje wiktyimizacji od roku 1992 oraz najnowsze wskaźniki wiktyimizacji i zgłoszeń dla 13. typów czynów zabronionych, zebrane w niepublikowanych do tej pory wynikach Ogólnopolskiego Badania Wiktyimizacyjnego przeprowadzonego na przełomie stycznia i lutego 2020 r. na próbie 5000 osób.

Po prezentacji trzech wystąpień, do ich autorów skierowano pytania, które nadały kierunek dyskusji. W jej toku zwracano uwagę na różnorodne spektrum problemów, które pojawiają się na drodze zarówno ilościowego, jak i jakościowego opisu przestępczości. Stawiano pytania o relację między badaczami ilościowymi a jakościowymi (czy relacja ta bazuje na zachowaniu odrębności, czy też na wymianie doświadczeń i wzajemnym uczeniu się). Podkreślano konieczność rozważnego posługiwania się uzyskiwanymi danymi, jak również wskazywano na potrzebę komplementarnego stosowania różnorodnych narzędzi badawczych.

W drugiej części konferencji, w panelu „Gender-based violence” zostały zaprezentowane cztery wystąpienia. Wszystkie odnosiły się do problematyki przemocy, jednak umieszczały komentowane zjawisko w różnorodnych perspektywach.

Wystąpienie dr Anny Więcek-Durańskiej z Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej „Efektywność oddziaływań korekcyjnych wobec sprawców przemocy w rodzinie w świetle powrotności do przestępstwa”, koncentrowało się na problematyce związanej z pomiarem efektywności oddziaływań, którym poddawani są sprawcy przemocy w rodzinie. W swoim referacie prelegentka podkreśliła rolę i znaczenie programów o charakterze naprawczym (korekcyjnych, edukacyjnych) stosowanych wobec sprawców przemocy, które powinny stanowić jeden z trwałych elementów współtworzących całościowy system przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Wagę tego rodzaju oddziaływań zilustrowała wynikami badań przeprowadzonych na grupie mężczyzn – sprawców przestępstwa znęcania się (art. 207 k.k.) poddanych oddziaływaniom korekcyjnym. Przywołane przez referentkę rezultaty wykazały, że zastosowanie oddziaływań korekcyjnych może się przyczynić nie tylko do rozwinięcia i kształtowania się u sprawców przemocy pożądaných umiejętności (np. samokontroli, redukcji napięcia, odczuwanej złości), czy też poszerzenia świadomości na temat stosowanych przez nich form przemocy. Jak bowiem podkreśliła prelegentka, zastosowanie komentowanych oddziaływań w istotnym stopniu może także ograniczać zjawisko zarówno powtórnej karalności, jak i powtórnego pobytu w zakładzie karnym, redukując tym samym wskaźniki powrotności do przestępstwa.

Na trudności związane z diagnozowaniem zjawiska przemocy i szacowaniem jej rozmiarów zwróciła z kolei uwagę dr Katarzyna Witkowska-Rozpara z Uniwersytetu Warszawskiego w referacie „*Om du tør å spørre, tør folk å svare*» (Jeśli odważysz się zapytać, ludzie odważą się odpowiedzieć). Uwagi na temat zjawiska przemocy w kontekście ludności Saamskiej (Sámi People)”. Prelegentka poddała analizie problem przemocy doświadczanej przez ludność rdzenne, ilustrując swoje rozważania odwołaniami do ludności Saamskiej, zamieszkującej norweską część Arktyki. Jak podkreślała, badanie zjawiska przemocy wśród Sámi napotyka na wiele trudności związanych m. in. z etycznymi oraz normatywnymi zastrzeżeniami związanymi z posługiwaniem się kategorią „przynależność etniczna”, czy brakiem rejestrów potwierdzających przynależność do Sámi (a w konsekwencji brakiem jasnych kryteriów umożliwiających wytypowanie próby badawczej). Szczególną trudność w procesie diagnozowania przemocy stanowi opór ofiar saamskich przed ujawnieniem faktu pokrzywdzenia, mający swoje głębokie korzenie w zmiennych o podłożu kulturowym, językowym, historycznym, politycznym, czy społecznym. Silne przywiązanie ludności saamskiej do zasad religijnych Laestadianizmu, zakładających m.in. obowiązek wybaczenia sprawcy przemocy, kultywowana w tradycji zasada rozwiązywania spraw we własnym gronie, postrzeganie kwestii związanych z cielesnością i seksualnością w kategoriach tabu, utożsamianie Norwegii z dawnym ciemiężycielem – przyczyną

niesprawiedliwości i dyskryminacji, a w konsekwencji brak zaufania do norweskiego systemu pomocy, czy wreszcie wpływ mitycznego wizerunku saamskich kobiet i mężczyzn jako ludzi silnych, twardych, znoszących wszelkie przeszkody, to tylko wybrane przykłady wspomnianych wyżej zmiennych.

Na problem ofiar przemocy – lecz w odmiennym kontekście zwróciła także uwagę dr hab. Dagmara Woźniakowska-Fajst z Uniwersytetu Warszawskiego. W wystąpieniu „Obwinianie ofiary jako forma reakcji społecznej na przemoc wobec kobiet” prelegentka odniosła się do koncepcji *blaming the victim*, omawiając elementy związane ze stosowaniem przywołanego mechanizmu wobec ofiar przemocy seksualnej, a konkretniej – względem osób pokrzywdzonych przestępstwem zgwałcenia, wśród których przeważają kobiety. Jak podkreśliła referentka, obwinianie ofiar zgwałcenia stało się strategią stosowaną zarówno przez sprawców zgwałcenia, ich profesjonalnych obrońców, przedstawicieli organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, środki masowego przekazu, czy nawet osoby obce ofierze. D. Woźniakowska-Fajst zwróciła uwagę na genezę tego rodzaju zachowań, odwołując się do pojęcia wiktyimizacji pierwotnej bezpośredniej, dotyczącej ofiarę przestępstwa oraz wiktyimizacji pośredniej, która generuje skutki dla osób związanych z ofiarą, ale może także dotyczyć osoby trzeciej. Doświadczenie wiktyimizacji powoduje zaburzenie struktur poznawczych ofiary, a sama informacja o przestępstwie może wpłynąć analogicznie na inne osoby. Zburzenie równowagi, wiary w przewidywalność świata, poczucie utraty kontroli nad własnym życiem, czy poczucie beznadziei – to tylko niektóre z następstw, których zaistnienie wyzwała w człowieku określony mechanizm poszukiwania powodów, „odsuwających” go od niebezpieczeństw, gwarantujących, że dana sytuacja – w jego przypadku, czy w odniesieniu do bliskich mu osób – nie nastąpi. To właśnie w tym kontekście ofiara staje się „sama sobie winna” – bo była nietrzeźwa, zachowywała się prowokacyjnie, spotkała się z nieznaną osobą, czy lubiła ryzyko. Jak podkreśliła prelegentka, mechanizm obwiniania ofiary nie jest obcy także przedstawicielom wymiaru sprawiedliwości, którzy prawdopodobnie w ten właśnie sposób starają się zniwelować stres i dyskomfort psychiczny, których doświadczają na co dzień w pracy zawodowej, czy też osobom pracującym w obszarach związanych z bezpieczeństwem. Co więcej, obwinianie ofiary widoczne jest także w orzecznictwie sądów polskich, czy nawet wypowiedziach przedstawicieli nauki, prowadząc nierzadko do utrwalania się krzywdzących stereotypów, budowania schematów, a w konsekwencji – stygmatyzacji ofiary przemocy seksualnej, pogłębiając tym samym już i tak silną niechęć i obawę przed zgłaszaniem przez nie faktu pokrzywdzenia.

Z kolei dr Barbara Błońska z Uniwersytetu Warszawskiego w swoim wystąpieniu „Miejsce kryminologii feministycznej w rozwoju kryminologii” wskazała na obecność innego rodzaju mechanizmów w kontekście badania zjawiska przemocy. Prelegentka wskazała, jakie nowe perspektywy i korzyści może wnieść kryminologia feministyczna w kontekście badań nad mechanizmami przemocy. Jak podkreśliła, przemoc cechuje pewnego rodzaju uniwersalność, nierzadko poprzedza ona bowiem popełnienie przez sprawcę bardzo poważnego czynu, np. zabójstwa. Jednak to właśnie w obszarze kryminologii feministycznej zwraca się szczególną uwagę na badanie mechanizmów rozprzestrzeniania się przemocy, transmisji tego zjawiska (międzypokoleniowej, czy wewnątrzrodzinnej), a także związków zachodzących między przemocą „legalną” a nielegalną, które analizuje się w ramach koncepcji kulturowego rozlewania się przemocy, uwzględniającej pojęcie *Legitimate Violence Index* (LVX). Jak wskazała referentka, to właśnie *Legitimate Violence Index* bierze pod uwagę takie czynniki jak: dopuszczenie fizycznego karania dzieci w szkołach, liczbę przeprowadzonych egzekucji, liczbę licencji myśliwskich, czy nawet członkostwo w Gwardii Narodowej, a prowadzone badania wskazują na silną korelację LVX ze współczynnikiem przestępczości w odniesieniu do zgwałceń. Jak podkreślała B. Błońska, kryminologia feministyczna, będąca częścią nurtu kryminologii krytycznej, ma w obszarze badania przemocy wiele do zaoferowania. O ile bowiem trudno mówić o przestępstwach specyficznych dla kobiet-sprawczyń, o tyle z całą pewnością można mówić o określonych typach przestępstw, których ofiarami stają się przeważnie kobiety. Z całą pewnością w grupie tej istotne miejsce zajmuje przemoc – zarówno seksualna, domowa, czy też ekonomiczna (także w rodzinie).

Po zaprezentowaniu ostatniego w tej części konferencji wystąpienia, uczestnicy przystąpili do zadawania pytań prelegentkom oraz zgłaszania własnych uwag czy komentarzy. W toku dyskusji zwracano uwagę na

wiele kwestii, m.in. potrzebę dalszych badań zjawiska przemocy, zwłaszcza w kontekście szacowania skali tego zjawiska. Nie ulega bowiem wątpliwości, że jego faktyczny rozmiar przekracza w znacznym stopniu szacunki wynikające z danych statystycznych, uwzględniających zachowania penalizowane na gruncie obowiązującego kodeksu karnego. Podczas dyskusji zastanawiano się także m. in. nad kryteriami badań efektywności programów korekcyjno-edukacyjnych, rozważając, na ile określone zmienne czy sytuacje (np. rozstanie się sprawcy stosującego przemoc z partnerką, na którą przemoc była skierowana) są właściwie uwzględnianie w końcowej ocenie skuteczności programu. Uczestnicy oceniali także zasadność stosowania wobec sprawców przemocy domowej programów sprawiedliwości naprawczej. Rozważano również, czy zmienne dotyczące ludności rdzennej, brane pod uwagę przy badaniu przemocy w tego rodzaju środowiskach, miałyby swoje odzwierciedlenie w badaniach prowadzonych w środowiskach migranckich, zazwyczaj także mniejszościowych.

Po zakończeniu dyskusji miała miejsce ostatnia, jednak niezwykle podniosła i ważna część konferencji, podczas której zaprezentowano uczestnikom Konferencji księgę jubileuszową ofiarowaną profesor Beacie Gruszczyńskiej oraz wygłoszono laudację na część Jubilatki. Po części oficjalnej, organizatorzy oddali głos uczestnikom konferencji, którzy licznie – zarówno w formie wypowiedzi ustnych, jak i wpisów – składali profesor Gruszczyńskiej gratulacje z okazji jubileuszu pracy naukowej, podziękowania oraz życzenia wszelkiej pomyślności, nierzadko wspominając przy tym wspólnie spotkania, projekty, wyjazdy konferencyjne czy inne przedsięwzięcia badawcze. Na koniec głos zabrała także sama Profesor, która podziękowała za wszystkie skierowane do niej gratulacje, wyrazy uznania oraz życzliwości.

Ogólnopolska konferencja naukowa „Zmierzyć i zrozumieć przestępczość” podkreśliła, jak ważne dla prawidłowej oceny i właściwego opisu zjawisk społecznych – w tym przestępczości – staje się ich zrozumienie. Do opisu, wyjaśnienia i zrozumienia zjawisk dąży zaś nauka¹⁴. W tym kontekście warto zaznaczyć, jak ogromny potencjał badawczy i jak wiele do zaoferowania ma kryminologia. Jak bowiem trafnie podkreśliła w jednej ze swoich wypowiedzi prof. Gruszczyńska: „Kryminologia jest nauką bez granic, powiedziałabym, tak może górnolotnie, że zarówno bez granic przestrzennych, jak i bez granic, jeśli chodzi o dziedziny czy metody”¹⁵. Ten szeroki horyzont badawczy – zarówno w odniesieniu do przedmiotu badań, jak i stosowanych metod – stanowi niewątpliwie atut kryminologii i przyczynia się do właściwej analizy zjawisk społecznych będących w obszarze jej zainteresowań.

Bibliografia:

- Błachut J., *Problemy związane z pomiarem przestępczości*, Wolters Kluwer, Warszawa 2007.
- Błachut J., Gaberle A., Krajewski K., *Kryminologia*, Arche, Gdańsk 2007.
- Juszczyk S., *Badania jakościowe w naukach społecznych. Szkice metodologiczne*, Prace Naukowe UŚ. Pedagogika, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2013.
- Ostaszewski P., *Wywiad z prof. Beatą Gruszczyńską „O sobie i kryminologii”*, [w:] M. Niełacna, P. Ostaszewski, A. Rzepliński (red.), *Zmierzyć i zrozumieć przestępczość. Tom jubileuszowy ofiarowany Profesor Beacie Gruszczyńskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2020, s. 13-25.
- Reiss A.J.Jr., *Why are communities important in understanding crime?*, „Crime and Justice” 1986, t. 8, s. 1-33.

14 S. Juszczyk, op.cit., s. 19.

15 Wywiad przeprowadzony przez dr P. Ostaszewskiego z prof. Beatą Gruszczyńską zatytułowany „O sobie i kryminologii” opublikowany w: M. Niełacna, P. Ostaszewski, A. Rzepliński (red.), *Zmierzyć i zrozumieć przestępczość. Tom Jubileuszowy ofiarowany Profesor Beacie Gruszczyńskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2020, s. 18.